

Storforbryteren Ole Høyland var i Bygda

Da Ole Høyland huserte i Gjerpen og Skiens Borgercorps ble utkommandert.⁸ Fr. 3/12 27 av Br.

Sommeren 1831 oplevet man her i Norge en forbryderjagt og en forbryderrædsel, som stiller den jagten på Peder Springer og Elias Tønnesen fra vor tid i skyggen. I juni måned det år foretok nemlig selvste Ole Høyland en av sine berømte rømninger fra Akerhus Fæstning, som den var landsfengsel. Og han rømte ikke alene, men sammen med 3 andre forbrytere, der som voldsforbrydere betragtet var endnu farligere end ham selv. Den ene av hans medrømlinger var en Gustav Steen, som kunde se tilbake på mange forbryderske meritter. Og en anden, var ikke stort bedre. Det var jo ikke så farlig å holde sig skjult den gang som nu, da man har både telefoner og biler til å delta i jagten på forbrydere. Men rygten om rømningen spredte sig dog nokså fort, og folk utover landet ble selvfølgelig opskaket over å høre at 4 så farlige forbrydere, de var "livsslaver" alle sammen, var kommet på frifot. Men syntes å se dem alle vegne, og trodde å møte dem overalt.

Det sikreste spor etter slike rømninger er som bekjent de nye forbrydelser, de må begå for å skaffe sig mat og andre fornødenheter. Nu trodde man riktignok at Ole Høyland hadde penger nedgravet, så han var selvhjulpen når han kom ut, men han har øiensynlig ikke vært pr. kassa, for banden begynte straks etter rømningen å begå nye tyverier. De hadde etter rømningen tatt vestover mot Drammen. Det første spor, man får av dem, er i Røyken, hvor de gjør indbrud på en bondegård og stjeler matvarer. Neste etappe, på deres vei mot vest, er hos proprietær Dahl på Linnes i Lier, hvor de gjør en stans, stor nok til å forsyne sig med litt av gårdens spisekammer. Dagene etter blir de sett på Bragenesåsen og nu begyndte man for alvor å gjøre jagt på dem. Der ble utkommandert stort mandskap, men som det ofte går under jagt, kom jægerne til jagtfeltet en stund efter at vildtet hadde forladt det.

Da det ble bragt på det rene, at forbryderne hadde fått husly og mat hos nogen husmandsfolk på Nordre Gullhaug, uten at det var gjort anmeldelse herom til lensmanden, ble husmandsfolkene arrestert. Så fikk man jo fatt på noget; men de virkelige forbryderne fortsatte videre mot vest. I de siste dager av juni, eller først i juli er de på en eller anden måte kommet over Drammenselva og så har det atter videre mot vest.

LIVSSLAVEN
OLE PEDERSEN HØILAND.
SIGNALEMENT:

1797. 68 Tomme høi, rank af Værd og af godt Udfæende. Han har blaae Øine og meget lyst Haar. Han

Dette er etterlysningen som i 1836 ble sendt ut etter at Ole Høyland nok en gang hadde rømt fra fengsel. Signalementet er som følger: «Han er født 1797, 68 tommer høi, rank af Værd og af godt udsæenda. Han har blaae Øine og meget lyst Haar, et Ar paa det hoire Skinneben samt flere paa Hænderne».

FOTO: JENS PETER FUNK/OSLO MUSEUM

Da det her i Skien ble kjendt at rømlingene var kommet over Drammenselva og var på vei vestover, begyndte man å nære alvorlig engstelse. Det var nokså rimelig at Ole Høyland og Steen vilde søke til disse tragter, hvor de fra før av var godt kjendte. Ole Høyland hadde således nogen år forut - sa han var på vei østover til Kristiania - hjemsoekt lensmand Evensen i Bamble og forsynt sig godt med både penger og andet. Men bedre kjendt her endnu var dog Gustav Steen. Han hadde, før han kom på slaveriet, hatt Gjerpen som fast operationsbasis for sine tyverier - og til dels overfald - og kjendte alle smutthull og krinkelkroker.

At banden var kommet til disse trakter, skulde man snart få beviser for. Natten mellom 8de og 9de juli ble der nemlig begått indbrudd på Svarverpladsen ved Mo i Gjerpen og stjålet en del effekter, blant annet 2 dresser og 3 par støvler. Da dette tyveri ble kjent i Skien, trådte Borgercorpset, som ellers ikke hadde stort å gjøre, når det undtas litt våbenøvelser i slutten av april, eller begynnelsen av mai, i aktivitet. Chef for Borgercorpset var den gang "capitaine" U. F. Cudrio. Hver natt ble en avdeling av korpset utkommandert til vagt i gaterne, hva der var så meget mer påkrevet, som 3 mistenkelige personer, allerede i en sildig aftenstunde hadde vært sett i byens gater. Og der har nok stått respekt av dette borgerkorps. Det hadde nemlig

nys fått nye uniformer, lavet av engelsk klædning, likesom det også efter en forordning av Cudrio hadde fått like store partontasker. Det har kanskje vært så som så med ensartetheten tidligere. Under sin patruljering i gatene var korpsets medlemmer også utstyrt med hagelgeværer, så de hadde nok ikke vært nådige å møte for Ole Høiland og konsortet. Det kan jo ha sin interesse å nevne, at Henrik Ibsens far var med i korpset, var sogar underofficer. Dette tillidshverv hadde han antagelig fått av sin venn Cudrio, som hadde "nådigst tilladelse" til å utnævne korpsets befalingsmænd. Officerer var foruten Cudrio premiærløintant Myhre og secondøintant Stri Bolt.

Men om man traff foranstaltninger i Skien for å holde sig "livslaverne" fra livet, så stod man ikke tilbake i Gjerpen heller, må vite. Dette var blitt så meget mer nødvendig som rømlingen gav livstegn fra sig. Der ble nemlig forøvet mange tyverier, og da man efter et indbrudd på Mo i Gjerpen fandt en slavedragt i skogen nær gården, hadde man hel visshet for, at det var de rømte slaver, som var påferde. Nu samledes der store mandskapsstyrker av frivillige, likesom bønderne etablerte vakthold på gårdene om nettene. De satt enten i gangene eller uthusene med skarpladte geværer.

Da 3 mistenkelige personer ble sett i skogen ved Oterholt ovenfor Fossum, foranstaltet man formelig klapjagt på forbryterne, men uten resultat. Det ser forresten ut, som om de har optrådt i de forskjellige påkledninger, endog i kvindeclær.

Man så også stadig mistenkelige personer i Skiens gater, men om det var forbryderne er en anden sak. Det er vel lite trolig, at de har våget sig inn i byen, hvor nu både borgerscorpset og brandcorpset var utkommandert. Brandcorpset deltok for øvrig med iver i jagten i Gjerpen. Som det går i alle slike tilfælder, såes forbryderne snart overalt, "men omstendighetene tillod ikke deres pågribelse." Og da en ukes tid var forløpet, så det ut, som om rømlingene var fortrukket fra dette distrikt, borgercorpset kunde hænge sine uniformer, geværer og patrontasker væk, og både byen og distriktet faldt til ro igjen. "Capitaine" Cudrio kunde igjen overta forvaltningen av sine "Havnefæstigheder of Søeboder" med mer ute i Sandvika, og underofficer Ibsen kunde gå tilbake til sin "Boutique".

Det skulde ikke bli Skiens borgerkorps som grep forbryderne, Gustav Steen og en anden ble nemlig fakkert i Arendal, mens "Knutegutten" ble grepet i Drammen. Ole Høiland forble imidlertid lenge på frifot, så vidt erindres ble han først tatt året efter. Siden "Knutegutten" ble tatt i Drammen, er det nokså sandsynlig, at han ikke har vært med videre vestover.

Men da rømlingene under sin ferd vestover fra Drammen av hele tide synes å ha vært 3 i følge, kan man vel gå ut i fra, at den raske og slue Ole Høiland har vært blant dem og således også med under visitten i Gjerpen.

Efterat ovenstående var skrevet erfarer jeg, at der går forskjellige historier i Gjerpen om dette celebre forbryderbesøk i 183 I. Således fortelles det, at rømlingene en kveld kom til Godal i Luksefjeld og tok ind i uthusene der. Manden på gården ble imidlertid opmerksom på dem og hadde mindre lyst på besøket. De begyndte da å optre så truende, at manden skjønnte det kunde gjælde livet og ble redd. Men han var ikke tapt bak en vogn; han gav sig nemlig til å rope på sine to sønner: "Ola og Knut, kom og hjelp!"

Da ble forbryderne redde og tok flugten. Men de kunde jo ikke vite, at Ola og Knut bare

var 2 gutter i 7 - 9 års alderen!

Hvorvidt historien fra Godal er historisk riktig, vet jeg ikke, men den kan godt være det. Alt synes nemlig tyde på, at rømlingene fra Eker av har tatt veien over Sandsvær og er kommet til Gjerpen over Skrim og gjennom de øde tragter i Luksefjeld. Men etter den varme modtagelse de fikk her i distriktet har de nok skjønt, at her var det ikke godt å være - hele distriktet var nemlig i noen dager som på krigstien - og så har de skyndet sig videre - mot vest. Det gjaldt jo om å komme lengst mulig vekk fra Christiania og lænkerne på Akerhus.